

Friskolor har inte högre betygsinflation

Dagens Samhälle den 2 juli 2018

Socialdemokraterna går in i valrörelsen med ett stoppkrav på etableringen av nya vinstdrivande skolor. Partiet vill också ha en lagstiftning som kraftigt begränsar skolföretagens vinstuttag. Sedan Reepalu-utredningens förslag röstades ner i riksdagen är man dock inte lika tydlig med hur en sådan vinstbegränsning ska utformas.

Enligt ministrarna Anna Ekström och Ardan Shekarabi går företagens vinster ut över verksamhetens kvalitet. Friskoleföretagen beskylls för att medvetet dra ner på utbildningens kvalitet för att kortsiktigt höja sina vinster. Ofta används även marxistiska slagord om att skattepengar ska investeras i stället för att delas ut i vinst.

Den socialdemokratiska partilinjens har inte varit helt lätt att följa. Under förra mandatperioden menade Stefan Löfven att en vinstgräns är "omöjlig att uttala sig om" och att det vore "en meningslös lek med ord" att säga när vinsten är för hög. Men efter valet 2014 svängde Löfven som bekant i frågan. Vilka verksamheter som ska ingå i en vinstreglering har dessutom växlat fram och tillbaka. För en utomstående betraktare är det svårt att förstå varför vinster skulle förstöra skolan men inte sjukvården och äldreomsorgen.

Vi frågar oss varför låg kvalitet skulle löna sig just inom skolan. Normalt sett ger hög kvalitet fler kunder och högre lönsamhet. Friskolesystemet skiljer sig förvisso från andra marknader genom skattefinansiering och prisreglering. Men regeringen har inte lyckats presentera några empiriska belägg för att lönsamma friskolor har sämre utbildningskvalitet.

Till skillnad från regeringens egen utredare Ilmar Reepalu har vi studerat denna avgörande fråga. Går vinsterna ut över friskolornas kvalitet? Vi har jämfört betyg, provresultat och elevattityder för grundskoleföretag med olika lönsamhet.

Vår undersökning tyder på att lönsamma skolföretag (med högre rörelsemarginal) har högre kvalitet. Detta gäller både för akademiska studieresultat och mjukare mått som baseras på elevernas attityder, samt även när vi justerar för skolornas elevsammansättning. Eleverna på lönsamma friskolor har högre betyg, bättre resultat på nationella prov och är mer nöjda med sin utbildning.

En möjlig invändning mot betygsdelen av vår analys är att betygsinflation eller "glädjebetyg" är vanligare bland eleverna på friskolor som drivs av lönsamma företag. Vi har undersökt detta genom att jämföra rörelsemarginalen med andelen elever som får högre (eller lägre) slutbetyg i matematik, svenska och engelska, jämfört med sina betyg på det nationella provet i samma ämne. Dessa jämförelser baseras endast på elever som både skrev det nationella provet och har ett slutbetyg i samma ämne. Med denna metod fann vi inga tecken på att lönsamma skolor har högre betygsinflation.

I en uppdaterad analys, som i dag publiceras av Svenskt Näringsliv, har vi gått vidare och genomfört en mer omfattande analys av sambandet mellan betygsinflation och lönsamhet. Den här gången jämför vi skolors genomsnittliga slutbetyg med deras genomsnittliga provbetyg. Som tidigare justerar

vi jämförelsen för skolornas elevsammansättning, och nu även för skolornas genomsnittliga provbetygspoäng och andelen elever som skrev det nationella provet. Inte heller denna gång finner vi några tecken på högre betygsinflation i friskolor som drivs av mer lönsamma aktiebolag.

Det saknas alltså belägg för att skolföretag skulle tjäna pengar på att sänka utbildningens kvalitet. Detta framstår ännu tydligare efter den mer omfattande analys av betygsinflation som vi precis har genomfört.

Eftersom det är svårt att studera betygsinflation är det viktigt att inte dra alltför starka slutsatser. Vår uppdaterade analys innehåller till exempel även betyg för elever som inte skrev det nationella provet, en svaghet som även kännetecknar tidigare analyser av betygsinflation hos svenska friskoleföretag. I vilket fall finns inga skäl att tro att det positiva sambandet mellan lönsamhet och studieresultat som vi fann i vår tidigare rapport skulle bero på betygsinflation.

Precis som man kan förvänta sig på andra marknader verkar lönsamhet och kvalitet gå hand i hand bland friskolorna. Regeringens förslag på att stoppa nya skolföretag och att begränsa de befintliga skolföretagens vinster framstår därför som helt verkningslösa åtgärder för att förbättra skolan i vårt land.

Gabriel Heller Sahlgren

Henrik Jordahl